

УДК 351.82

О. О. Кахович,
викладач, Академія митної служби України

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНОЮ СТРУКТУРНО- ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ПОЛІТИКОЮ

У статті розглянуто побудову системи управління регіональною структурно-інвестиційною політикою.

Creation of control system by a regional structural and investment policy is examined in the article.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На регіональному рівні виникають питання не лише удосконалення самої конструкції регіонального господарства шляхом проведення певної структурно-інвестиційної політики, але й узгодження процесів виробництва, розподілу, обміну і споживання для гармонійного поєднання інтересів суб'єктів регіональної економіки. Для цього потрібні й концептуальні основи, де чітко сформульовані цілі і завдання, і науково обґрунтована стратегія поведінки регіону в процесі реалізації означених завдань забезпечення умов антимонопольного регулювання, формування конкурентного середовища при стабілізації економіки України.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Для успішного вирішення проблем структурно-інвестиційної перебудови економіки регіону об'єктивно потрібне створення системи управління даним процесом в межах регіональної структурно-інвестиційної політики.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Структурно-інвестиційна політика являє собою один з елементів цілісної системи реформування економічної системи, яка дозволяє в межах території забезпечити отримання додаткового ефекту від мобілізації структурних факторів економічного зростання. Необхідною є вбудова структурно-інвестиційної політики в механізм регіонального управління. Перед розробкою структурно-інвестиційної політики на регіональному рівні треба сформувати концепцію, стратегію соціально-економічного розвитку регіону. В концепції формуються і обґрунтовуються цілі і пріоритети регіональної соціально-економічної політики, способи їх досягнення, найважливіші завдання, які треба вирішувати, послідовність і етапність їх здійснення. Це система поглядів на майбутній стан і можливості розвитку регіональної економічної системи, яка враховує усі фактори позитивного і негативного впливу на траєкторію руху регіону до поставлених цілей. Концепція має комп-

лексний характер і поєднує в собі гіпотези, прогнози і проблеми, трансформуючи їх до цільової спрямованості розвитку і функціонування регіону. Наявність концепції розвитку передбачає розробку стратегії діяльності у потрібному напрямі (рис. 1).

Стратегія соціально-економічного розвитку регіону шляхом забезпечення умов антимонопольного регулювання і формування конкурентного середовища — це широкомасштабний план дій, який забезпечує розвиток регіону з врахуванням уявлень про якість життя мешканців регіону. Реальною основою стратегії є досягнутий стан соціального і економічного розвитку регіону.

При розробці стратегії потрібно:
— сформулювати цілі, які поєднують інтереси усіх груп населення регіону;

— проранжувати цілі за ступенем їх пріоритетності;

— визначити комплекс умов, які забезпечують досягнення даних цілей:

— оцінити можливості регіону в забезпеченні даних умов;

— правильно розподілити доходи й інвестиції;

— створити механізм впливу на поведінку усіх суб'єктів регіону, яка приведе до послідовного досягнення поставлених цілей.

Стратегія соціально-економічного розвитку окремого регіону для забезпечення умов антимонопольного регулювання і формування конкурентного середовища повинна розроблятися і здійснюватися в межах загальної стратегії економічної реформи управління у Україні. Тому ефективність реалізації стратегії соціально-економічного розвитку будь-якого регіону буде визначатися тим, наскільки послідовно змінюється загальний економіко-правовий клімат в країні, а також тим, як конкретно враховуються умови регіону. Стратегія управління регіональним відтворювальним процесом повинна бути не лише сформульована, але й науково-обґрунтована на регіональному рівні, для того щоб мати можливість вплинути на хід реалізації господарсь-

ких рішень, які мають перебувати в руслі найбільш прийнятних стратегічних напрямів розвитку. Економічна стратегія в системі наукових обґрунтувань перспектив розвитку економіки регіону виконує певні функції. Економічна стратегія починається з постановки завдань, з висування фундаментальних довгострокових цілей. Вона містить чітке визначення засобів і тих шляхів, які приводять до встановлених цілей. Теоретично існує безліч шляхів перспективного розвитку, і економічна стратегія повинна відібрати з них найбільш науково обґрунтовані. Варто уникнути спрощення процедури вибору шляхів, а звертатися переважно до тих, які найменше пов'язані з можливим економічним, соціальним, екологічним ризиком і перебувають на верхній явищі. Тому неможна обмежуватися аналізом динаміки розвитку регіону, визначенням важливих причин, що призводять до неритмічності й падіння виробництва, і тих заходів, які безпосередньо залежать від місцевих владних і господарських структур. За такого підходу практична стратегія буде орієнтована на ті інерційні процеси, які зароджувалися у попередні роки і продовжують діяти дотепер, зазнаючи лише деформації з боку нових течій, які спричиняють створення ринкових відносин і нових принципів взаємодії суб'єктів регіональної економіки. Логічним результатом такого підходу буде розробка профілактичних заходів, які не змінюють спеціалізацію регіону, його місце в міжрегіональному і міжнародному поділі праці.

Іншим можливим шляхом є відмова від традиційних методів і норм, які формувалися протягом десятиріч. Це є той крайній варіант розвитку, який приводить до руйнування усіх структур з величезним досвідом їх функціонування без створення нових, альтернативних структур з більшою життєздатністю. Може з'явитися і третій шлях, заснований на розробці стратегії з урахуванням специфіки регіону, його особливостей, що необхідно для виявлення можливостей антимонопольного регулювання і формування конкурентного середовища при стабілізації структурно-інвестиційної політики України.

Стратегія розвитку регіону при забезпеченні умов антимонопольного регулювання і формування конкурентного середовища повинна володіти наступними властивостями:

— маневреність, щоб при зіткненні з реальними можливостями життя, бо воно зазвичай спричиняє відхилення від обраної траєкторії, спрацював внутрішній "імунітет", який би нейтралізував негативні інерційні сили і дав можливість вийти на реальні траєкторії реалізації обраних стратегічних напрямів;

— адаптивність до реальних умов регіону;

— узгодженість інтересів;

— надійність, яка визначається її наближенням до реальних умов.

Стратегія соціально-економічного розвитку реалізується через систему політик, які охоплюють усі сторони суспільного життя регіону. Усі пере-

Рис. 1. Стратегія розвитку регіону при забезпеченні умов антимонопольного регулювання і формування конкурентного середовища

лічені політики (рис. 2) взаємопов'язані одна з одною і відповідно взаємно несуперечливі. При розробці системи політик слід, перш за все, враховувати обмеженість ресурсів, які визначають можливості економічного розвитку регіону, рішення проблем добробуту населення; одним з важливіших методологічних принципів їх розробки є виокремлення пріоритетів, які мають визначити контур кожної політики.

Структурно-інвестиційна політика в широкому розумінні являє собою вплив на всі рівні економічної системи і прирівнюється до планованої стратегії, що визначає її значимість. Таким чином, структурно-інвестиційна політика в широкому розумінні охоплює всю сукупність напрямів економічної політики регіону; структурно-інвестиційна політика у вузькому розумінні — це зміна виробничо-технологічної (у тому числі галузевої) структури, тісно пов'язаною з ними.

Ознакою активної структурно-інвестиційної політики при прояві можливостей антимонопольного регулювання і формування конкурентного середовища є наявність пріоритетів, в першу чергу, в інвестиційній сфері, оскільки структурні зрушення відбуваються внаслідок керованого і некерованого процесу переміщення ресурсів, через інвестиційну діяльність, а структурні зрушення визначаються як масою, так і напрямками і ефективністю інвестування.

Очевидний взаємозв'язок структурно-інвестиційної політики з іншими напрямками економічної політики регіону полягає у наявності взаємопов'язаних цілей.

При виокремленні елементів алгоритму здійснення структурно-інвестиційної політики в системі управління економікою регіону при прояві можливостей антимонопольного регулювання

і формування конкурентного середовища варто враховувати наступні основні елементи алгоритму:

- соціально-економічна політика регіону;
- політика раціонального природокористування і охорони довкілля;
- зовнішньоекономічна політика регіону;
- фінансова політика (податково-бюджетна і фінансово-кредитна).

Структурно-інвестиційна політика регіону проводиться в межах прав і повноважень, наданих регіону державним законодавством, а за необхідності й впливу на процеси формування структурної політики країни, які здійснюють виконавчі і законодавчі органи влади України. Структурно-інвестиційна політика визначає не лише орієнтири і пріоритети для створення більш ефективної структури, але й містить ефективні методи впливу на процес руху від старої структури до нової.

Фактично в межах прояву можливостей антимонопольного регулювання і формування конкурентного середовища структурно-інвестиційна політика за змістом являє собою кумулятивний підсумок:

- по-перше, розробка методології оптимізації структурних аспектів економічного зростання, які дозволяють використовувати структурно-інвестиційну політику як інструмент досягнення оптимальних макропоказників функціонування регіональної економіки;
- по-друге, аналіз і оцінка наслідків не лише сформованих, але й передбачуваних структурних змін в умовах функціонування економічної системи і їх врахування в практиці господарського управління;
- по-третє, формування відповідного економічного середовища і системи відтворення, максимально орієнтованої на підтримку пропорційності й рівноважного стану економіки в цілому.

Структурно-інвестиційна політика регіону, таким чином, ґрунтується на основних напрямках, сформульованих в межах концепції і стратегії соціально-економічного розвитку регіону. Інакше кажучи, структурний характер інвестиційної політики можливий за наявності пріоритетів, які дозволяють проводити активну структурно-інвестиційну політику, на відміну від пасивного дотримання інтересів приватних інвесторів, а також впливати на саму зацікавленість приватних інвесторів у доцільному напрямку з точки зору інтересів регіону.

В умовах обмежених ресурсів, перш за все фінансових, структурно-інвестиційна політика регіону повинна мати суворо цілеспрямований характер і бути чітким віддзеркаленням політики структурно-інвестиційної перебудови, що призводить до прояву можливостей антимонопольного регулювання і формування конкурентного середовища. З такою метою регіональні органи влади, щоб не допустити розпилення інвестиційних ресурсів і обмежити будівництво об'єктів, в яких регіон не зацікавлений, повинні створити сприятливий клімат для будівництва тих об'єктів, які забезпечують реалізацію політики структурно-інвестиційної перебудови і досягнення поставлених соціальних цілей.

Питання про пріоритети структурно-інвестиційної політики є основним при її формуванні, хоча доцільним є поєднання обох підходів — пріоритетного і комплексного — при ранжированні завдань на коротко-, середньо- і довгострокові дії.

Основні методологічні питання, що виникають при виборі пріоритетів, необхідних для прояву можливостей антимонопольного регулювання і формування конкурентного середовища:

Рис. 2. Структурно-інвестиційна політика в системі управління економікою регіону

мування конкурентного середовища не треба акцентувати увагу на основних територіальних факторах (ресурсній базі й малокваліфікованій робочій силі), що визначають переваги. Поточні способи формування економічних переваг базуються на факторах більш високого порядку, які характеризуються значною залежністю від продуктивності використання природних й інтелектуальних ресурсів. До таких факторів належать: технології ефективного добування і глибокої переробки природних ресурсів, ресурсозберігаючі промислові технології, інженерно-конструкторські кадри, технології з виробництва і застосування штучних матеріалів, гнучкі технології управління виробництвом, маркетингове ноу-хау, технології аналізу і управління інформаційними потоками. Орієнтація лише на зовнішній попит на основні ресурси приводить до формування економіки типу "сировинного придатку".

Орієнтація на природні ресурси за наявних умов є неминучою, наприклад, для Дніпропетровської області. Русійна сила такої моделі полягає у властивості первинного формування попиту на дані ресурси з подальшим поглибленням їх обробки, а також ускладненням і диверсифікацією попиту, в першу чергу внутрішнього, що, безперечно, впливає на прояв можливостей антимонопольного регулювання і формування конкурентного середовища.

ВИСНОВКИ

Таким чином, реалізація регіональної структурно-інвестиційної політики, що ґрунтується на чітко сформульованих стратегічних цілях і пріоритетах, критеріях економічної безпеки, а також на чіткому уявленні про регіональні конкурентні переваги повинна стати складовою частиною системи регіонального управління, яке ґрунтується на вияві можливостей антимонопольного регулювання і формування конкурентного середовища — як факторів стабілізації структурно-інвестиційної політики України.

Література:

1. Іванова Н.Ю., Данилів А.І. Оцінка інвестиційної привабливості регіону: порівняльний аналіз сучасних методик // Наукові записки. Національний університет "Києво-Могилянська Академія". — Т. 56: Економічні науки / Заг. редкол.: В.С. Брюховецький та ін.; НАУКМА. — К.: Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2006. — С. 16—22.
2. Пастернак-Таранушенко Г.А. Економічна безпека держави. Методологія забезпечення: монографія. — К.: Київський економічний інститут менеджменту, 2003. — 320 с.
3. "Програма залучення іноземних інвестицій у Дніпропетровську область на 2004—2010 роки". / Офіційний сайт Дніпропетровської обласної адміністрації: <http://adm.dp.gov.ua>
4. "Програма соціально-економічного та культурного розвитку області на 2009 рік" / Офіційний сайт Дніпропетровської обласної адміністрації: <http://adm.dp.gov.ua>

Стаття надійшла до редакції 19.11.2009 р.

— які галузі промисловості і/чи види діяльності слід обрати;

— які заходи треба вжити щодо цих галузей;

— які засоби існують для цього, і що нового можна створити для вживання даних заходів.

Через розвиток кризових явищ в економіці структурно-інвестиційна політика регіону проводиться в умовах дефіциту усіх видів ресурсів, в першу чергу фінансових. Тому з'являються альтернативні варіанти реалізації заходів з точки зору формування джерел і напрямів використання дефіцитних ресурсів. Розглянемо альтернативні можливості використання бюджетних коштів для прояву можливостей антимонопольного регулювання і формування конкурентного середовища. З метою спрощення розділимо можливі напрями на два основних: підтримка кризових (депресивних) і відносно благополучних галузей. Розглянемо два варіанти: в першому випадку мінімізуються ресурси, спрямовані на підтримку галузей, що перебувають в стані глибокої кризи, в другому випадку ресурси спрямовуються на підтримку найбільш перспективних галузей. Кожний з варіантів має позитивні й негативні моменти й кожному властиві свої економічні механізми реалізації.

Зміст структурно-інвестиційної політики в сфері бюджетного фінансування буде, таким чином, кількісно визначатися загальним обсягом, пропорціями і способами надання бюджетних коштів. Стратегічні установки регіо-

нальних органів управління в даному випадку мають вирішальне значення.

Ми вважаємо, що регіональна структурно-інвестиційна політика має будуватися як з урахуванням економічної безпеки регіону (розумна підтримка депресивних галузей), так і з урахуванням його конкурентних переваг (підтримка перспективних галузей). При цьому під економічною безпекою регіону слід розуміти сукупність поточного стану умов і факторів, які характеризують стабільність, стійкість і поступовість розвитку економіки території, певної незалежності й інтеграції з економікою України. Критерії, показники і методи оцінки економічної безпеки можна використати для обґрунтування, насамперед, підтримки кризових галузей.

Оцінка наслідків відмови від такої підтримки може бути визначена шляхом оцінки можливих збитків для економіки регіону у випадку, наприклад, закриття підприємства в кризовій галузі, скорочення чисельності і відповідного зростання безробіття. Очевидно, що можливі збитки можуть перевищувати розміри необхідної державної підтримки. При визначенні доцільності підтримки кризових галузей неможливо виходити з максимуму комерційної ефективності, скоріше за все варто виходити з граничного мінімуму комерційної ефективності, який попереджає підтримку заздалегідь безперспективних підприємств.

При виокремленні конкурентних переваг для виявлення можливостей антимонопольного регулювання і фор-